

DOI: 10.7596/taksad.v11i4.3215

Citation: Çetin, A. ve Özyürek, A. (2022). Farklı Türk Kültürlerinde Aile ve Çocuğa Bakış. *Journal of History Culture and Art Research*, 11(4), 24-47. doi: <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v11i4.3215>

Farklı Türk Kültürlerinde Aile ve Çocuğa Bakış

Perception of Family and Child in Different Turkish Cultures

Asya Çetin¹, Arzu Özyürek²

Abstract

This study aims to determine the perception of family and child in Turkish origin people from different countries. The study group consisted of 107 students who volunteered to participate in the study from the Turkish countries and Turkish communities in the Asian continent, who continue their education in the departments at Karabük University. A semi-structured interview form, which included 14 open-ended questions, was used to collect the data, which determined the views of the participants about the choice of spouse and marriage process, family roles and responsibilities, view of the child and kinship relations in their countries. The obtained data were analyzed with content analysis and reported. As a result of the study, it was concluded that the nuclear family structure is generally seen in Turkish families and the elders intervene in the choice of spouses of their children, the primary duty of women is to do all the housework, child care and education, and the man undertakes the economic responsibility of the family; the value attributed to children is high, all their needs are met, and the child is considered the joy and wealth of the family; there are usually 3-4 children in families, children are wanted one year after marriage, family elders want to have grandchildren immediately and sons are valued more; fidelity is important in marriages, fidelity is a must, infidelity is divorce etc. causing consequences; domestic violence can be encountered, women exposed to violence remain silent and men can use violence; It has been obtained that kinship relations are positive, strong and sincere.

Keywords: Culture, Turkish Family Structure, Turkish culture, Family, Child

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, ORCID: 0000-0002-2756-5322, E-mail: cetin.asya@gmail.com

² Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, ORCID: 0000-0002-3083-7202, E-mail: a.ozyurek@karabuk.edu.tr

Öz

Bu çalışmada farklı kültürel alanlardaki Türklerde aile değerleri ve çocuğa bakışın nasıl olduğunu üniversite gençlerinin bakış açısından belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma grubunu Karabük Üniversitesine kayıtlı bölümlerde öğrenimine devam eden Asya kıtasında yer alan Türk ülkeleri ve Türk topluluklarına mensup çalışmaya katılmaya gönüllü 107 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında katılımcıların ülkelerinde eş seçimi ve evlilik süreci, aile içi roller ve sorumluluklar, çocuğa bakış ve akrabalık ilişkileri ile ilgili görüşlerini belirleyen toplam 14 açık uçlu sorunun yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilerek raporlaştırılmıştır. Çalışma sonucunda Türk ailelerinde genellikle çekirdek aile yapısının görüldüğü ve aile büyüklerinin çocuklarının eş seçimine müdahale ettikleri, kadınların birincil görevinin tüm ev işlerini yapma ve çocuk bakımı ve eğitimi olduğu, erkeğin ise ailenin ekonomik sorumluluğunu üstlendiği; çocuklara atfedilen değer yüksek olduğu, tüm ihtiyaçlarının karşılandığı, çocuğun ailenin neşesi ve zenginliği sayıldığı; ailelerde genellikle 3-4 çocuk olduğu, evlilikten bir yıl sonra çocuk istendiği, aile büyüklerinin hemen torun sahibi olmak istedikleri ve erkek çocuklarına daha fazla değer verildiği; evliliklerde sadakate önem verildiği, sadakatin şart olduğu, sadakatsizliğin boşanma vb. sonuçlara neden olduğu; aile içi şiddete rastlanabildiği, , şiddete maruz kalan kadınların sessiz kaldığı ve erkeklerin şiddet uygulayabildiği; akrabalık ilişkilerinin de olumlu, güçlü ve samimi olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Türk Aile Yapısı, Türk kültürü, Aile, Çocuk

GİRİŞ

Eski çağlardan günümüze aile konusu sürekli ilgi görmüş, aile konusu bilim insanları, filozoflar ve tarihçiler tarafından incelenmiştir. Toplumdaki gelenekler, ritüeller ve dini fikirler belirli bir düzene zemin hazırlamış ve toplumda birbirlerinin yerini alarak veya tamamlayarak evrimleşmişlerdir (Ravshanovna, 2021). Aile temel bir sosyal birimdir ancak bu birimin tanımları ve parametreleri kültürler arasında önemli farklılıklar göstermekte ve içindeki bağlama göre tartışılmaktadır (Stopes-Roe and Cochrane, 1989). Tüm aileler, aile alanı dışındaki sosyal etkilere tabidir ve bu etkiler farklı zamanlarda daha yaygın hale gelir. Bununla birlikte, ailelerin yapılandırılma şekli, her bir üyenin aile içinde oynadığı rol ve çocukların sorumlu yetişkinler olmaya teşvik edildiği sosyalleşme süreçleri, tüm insanların içine doğduğu kültürler tarafından şekillendirilir (Saggers & Sims, 2005).

Aileyi tartışırken antropologlar ve sosyologlar tarafından iki kavram kullanılır: yapı ve işlev. Yapı, aile bireylerinin sayısını ve anne, baba, oğul, kız, büyükbaba, büyükanne, amca ve teyzeler, kuzenler ve diğer akrabalar gibi ailevi konumları ifade eder. Örneğin çekirdek aile, ebeveynler ve çocuklar olmak üzere iki kuşaktan oluşurken farklı geniş aile türleri, örneğin büyükanne ve büyükbaba, ebeveynler, çocuklar ve akrabalar gibi en az üç kuşaktan oluşur (Smith, 1995). Kültürlerin farklı aile sistemlerine sahip olduğu yaygın bir bilgidir. ABD, Kanada ve Kuzey Avrupa ülkelerinde, çekirdek aileler baskın görünürken neredeyse dünyanın geri kalanında ise geniş aileler "aile" olarak kabul edilir. 20. yüzyıl, aile değişimi tarihindeki en büyük karışıklığa tanık olmuştur. Çekirdek aile yapısı dünyanın tüm kıtalarında artış göstermiştir. İşlev kavramı ise aileyi sürdürmek ve bir grup olarak hayatta kalmak için ailelerin

fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını nasıl karşıladığına atıfta bulunur. Örneğin, aileler kendileri için kalıcı bir yapı, çadır ya da eski ev gibi geçici bir mesken sağlamalıdır. Aileler evin bakımını yapmak, temizlemek ve onarmak, geçim ve ihtiyaçlarını karşılamak için bazı işlerle uğraşmak, aile üyelerini yiyecek ve giysi sağlamak, vücut temizliğine özen göstermek zorundadırlar. Çocukları yetiştirmek, eğitmek, akrabalarla ilişkileri sürdürmek ve onları toplumun geleneklerine dahil etmek sosyalleşme sürecinin bir parçasıdır. Ebeveynler çocuğa ve birbirlerine duygusal sıcaklık ve rahatlık sağlar, davranışlara sınırlar koyar, çocuğun farklı yaşlarda psikolojik gelişiminden sorumludur. Yetişkinliğe ulaştıktan sonra aile, oğulların ve kızların evliliğine katılır ve ortaya çıkan aile, ebeveynler/büyükanne-büyükbaba ve diğer akrabalarla farklı derecelerde temas kurar. Bunlar, dünyanın tüm toplumlarında evrensel olan ailenin temel işlevlerinden bazılarıdır (Georgas, 2003).

Aile kavramı her toplumun çekirdeğidir. Özellikle Asya halklarında her şey aile ile başlar (Ravshanovna, 2021). Asya, yedi kıtanın en büyüğüdür ve dünya nüfusunun dörtte üçünü oluşturmaktadır (Barnes & Bennett, 2002). Orta Asya, Hazar Denizi'nin doğusundaki kara kitlesidir, güneyde İran ve Afganistan, kuzeyde Rus Sibiryası ve doğuda Çin'in Sincan eyaleti sınırlarıyla çevrilidir. Aralık 1991'de eski Sovyetler Birliği'nin beklenmedik şekilde dağılmasıyla birlikte Orta Asya Türk Cumhuriyetleri bağımsız devletler olarak ortaya çıkmıştır (Alicı, 1996). Orta Asya halklarının yaşam tarzlarında, özellikle ailelerin oluşumunda veya bunlarla bağlantılı çeşitli geleneklerde, yani düğün ve törenlerde, milli değerlere uyum sağladıkları görülmektedir. Orta Asya'da toplumun en önemli hücresi olan aile kurumu evlilikle başlar. Aile ne kadar sağlıklı ve güçlü olursa toplumun da o kadar sağlıklı, huzurlu ve müreffeh olacağına inanılmaktadır. Bu nedenle evlilik, ilkel toplumlardan bu yana, aileyi güçlendirmeyi amaçlayan özel bir gelenekle halk tarafından kutlanır ve önce bir gelenek, sonra yazılı olarak yasallaştırılan bir törendir (Ravshanovna, 2021). Dünyanın herhangi bir yerinde olduğu gibi Orta Asya'da da evlenmek karmaşıktır ve evlilikle sonuçlanmaya giden ilişkiler, yakın akrabalık ilişkilerinin çok ötesine geçer. Orta Asya toplumlarında yaşamın gidişatını ve sosyal ilişkileri şekillendirmede evliliğin temel olduğunu kabul edilir (Roche, 2017). Aile ve aileye saygı kavramı Asya kültürlerinde temel değerlerdir. Asya kültürlerinde kişilerarası ilişkiler çok önemlidir ve özellikle aile içinde birlikteliğe, birliğe ve uyuma değer verilir. Grubun çıkarlarının bireyden önce geldiği ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin genellikle eş ilişkilerine göre öncelikli olduğu Asya kültürlerinin çoğunda, yardımseverlik ve ana babaya saygı ortak olan iki temel kavramdır (Uba, 1994; Yeh ve Huang, 1996).

Alan yazında kültürler arası araştırmalar, anne bakımının önceliğini doğrulamaktadır (Geary, 2000). Küçük çocuklarla bire bir etkileşim kurma konusunda anneler babalardan yüzde 65 ila 80 daha fazla zaman harcamaktadır. Babalar çocuk bakımı konusunda beceriksiz veya ilgisiz değildirler, fakat anneler ve babalar farklı etkileşim türleriyle çocuğun bakımını paylaşma eğilimindedir. Anneler doğrudan bakım sağlarken babalar çocuğun oyun arkadaşı olma ve anneye destek olma görevlerini üstlenirler (Parke, 2002). Farklı kültürler bazen ebeveynliğin sorumluluklarını farklı şekillerde dağıtır. Çoğu durumda anne en önemli bakıcıdır, bazen de çoklu bakım görülebilir. Bu nedenle, bazı kültürlerde çocuklar zamanlarının çoğunu kardeşleri, ebeveyn olmayan akrabalar veya aileden olmayan yetişkinler de dahil olmak üzere diğer önemli bakıcılarla geçirirler. Kağıtçıbaşı ve Ataca (2017), Türkiye'de büyükanne, büyükbaba, büyük kardeş vb. aile üyelerinin çocuk yetiştirmede yaygın rol üstlendikleri ve çocuk üzerinde etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Doğan (2000) Kırgızlara göre annenin, çocuğun gelişiminde önemli bir figür olduğunu belirtmiştir. Kırgız atasözlerinde yer alan "*Ene todogu bulak, bala çöldögü kulan (Anne dağdaki kaynak, çocuk çöldeki kulun)*", "*Emeden süt iç, akılmandan akıl iç (Anneden süt iç, bilgini adamdan akıl iç)*" vb. sözler anne olarak kadına verilen toplum içindeki rolü ve annelik rolünü ortaya koymaktadır. Solmaz (2019), Türkmenistan'da "*eje, ene, zenan, mama*" olarak ifade edilen

“anne” kavramının, kutsal sayılan değerlerden biri olduğunu; toplumun çoğalmasında, inşasında ve kültürel aktarımında, çocuğun eğitiminde ve terbiyesinde, ev işlerinin sorumluluğunda annenin rolünün büyük olduğunu belirtmiştir.

Çoğu çocuk dünyaya kabaca aynı donanımlarla doğar ve tüm çocukların gıda, koruma, rahatlık, fiziksel temas, dikkat, bilgi, rehberlik ve sosyal etkileşim gibi aynı temel bakım düzeyine ihtiyaçları vardır: (Whiting and Edwards, 1988). Tüm çocuklar, farklı çocuk yetiştirme tutumları veya aile koşulları altında büyümektedir (Weisner 2014). Çocukların yaşadıkları çocukluk, içinde büyüdükleri maddi ve ekolojik ortam, kültürel toplulukta paylaşılan değerler ve inançlar tarafından belirlenir (Harkness ve Super 1996; Weisner 2014). Dolayısıyla farklı çocuk yetiştirme hedefleri, davranışları ve sorumlulukları görülür (Gielen ve Chumachenko 2004). Dangour ve ark. (2003) tarafından ekonomik problemler nedeniyle ortaya çıkan yetersiz beslenme üzerine yapılan ve 8 yıl süren bir çalışmada Kazak toplumunda kız çocuklarında büyüme geriliklerinin olduğu, erkeklerde ise fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Amjad (2010) Tacikistan’da geleneksel uygulamalar bağlamında kız çocuklarının “güzellik, iyi ev işi yapma, çocuk yetiştirme becerileri ve kayınvalidelere özel bakım” vb. toplumsal rollerinin olduğunu belirtmiştir. Usta (2019) çocukların Kırgız toplumunda oldukça önemli olduğunu, herhangi bir nedenle bekar kalmış kadınların, yaşlılığında yanında olacak bir çocuğa sahip olmak için anlaşmalı birliktelikler/evlilikler yaptığını ifade etmiştir. Özetle kültürel yapının aileye bakış açısı üzerinde farklılıklar oluşturduğu söylenebilir. Türk toplumunda aileye atfedilen önemin oldukça fazla olduğu bilinse de yaşam koşullarına ve zamana bağlı olarak aile değerlerinde farklılıklar görülebilir. Bu nedenle bu çalışmada farklı kültürel alanlardaki Türklerde aile değerleri ve çocuğa bakışın nasıl olduğunu üniversite gençlerinin bakış açısından belirlemek amaçlanmıştır. Bu nedenle aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Türk kültüründe aile büyüklerinin eş seçimine müdahalesi ve yaygın aile yapısına nasıldır?
- Türk kültüründe kadın ve erkeğe atfedilen roller nelerdir?
- Türk kültüründe ailede ekonomik sorumluluk kimdedir ve kadının çalışmasına nasıl bakılır?
- Türk kültüründe çocuk sahibi olmaya nasıl bakılır?
- Türk kültüründe çocuk bakım sorumluluğuna ilişkin görüşler nelerdir?
- Türk kültüründe evlilikte sadakat ve aile içi şiddete bakış nasıldır?
- Türk kültüründe evlilik sonrası akrabalık ilişkileri nasıl bakılır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yürütülmüştür. Nitel araştırmalar gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamlarda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen bu çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşme, bireylerin bakış açısını anlamak amacıyla yürütülen soru sorma ve cevaplama dayalı iletişim sürecidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Çalışma Grubu

Çalışmada amaçlı ve kolay ulaşılabilir örnekleme kullanılmıştır. Karabük Üniversitesine kayıtlı bölümlerde öğrenimine devam eden Asya kıtasında yer alan Türk ülkeleri ve Türk topluluklarına mensup çalışmaya katılmaya gönüllü 107 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Tablo 1’de çalışma grubuna ilişkin bazı kişisel bilgileri dağılımı verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Bazı Kişisel Bilgiler

	F	%
Cinsiyet		
Kadın	75	70,1
Erkek	32	29,9
Ülkesi/Topluluğu		
Türkiye (TR)	25	23,4
Azerbaycan (AZ)	27	25,2
Kazakistan (KAZ)	9	8,4
Kırgızistan (KG)	5	4,7
Tacikistan (TJK)	8	7,5
Türkmenistan (TM)	27	25,2
Özbekistan (UZ)	3	2,8
Doğu Türkistan (DTr)	3	2,8
TOPLAM	107	

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışmanın grubunu Türkiye (n=25), SSCB topraklarında yer alıp bağımsızlığını kazanan Azerbaycan (n=27), Kazakistan (n=9), Kırgızistan (n=5), Tacikistan (n=8), Türkmenistan (n=27), Özbekistan (n=3) uyruklu ve Çin’in kuzeyinde yer alan Doğu Türkistan (n=3) Türk topluluğundan olmak üzere toplam 107 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin %70,1’i kadın, %29,9’u ise erkektir.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında çalışmanın amaçlarına yönelik araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Formda, katılımcıların eş seçimi ve evlilik süreci, aile içi roller ve sorumluluklar, çocuğa bakış ve akrabalık ilişkileri ile ilgili görüşlerini belirleyen toplam 14 açık uçlu soru yer almaktadır. Nitel araştırmalarda iç geçerlik, araştırmacının ölçmek istediği veriyi, kullandığı araç ya da yöntemle gerçekten ölçüp ölçemeyeceğine ilişkindir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Çalışmanın amacına yönelik hazırlanan sorularla iç geçerliğin sağlanması amaçlanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Etik kurul onayı için Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu’na başvuruda bulunulmuş ve 2022/02 başvuru sayılı araştırma için 23.02.2022 tarihinde onay alınmıştır.

Araştırmanın verileri her biri ortalama 35-40 dakika süren yüz yüze görüşmelerle toplanmıştır. Yapılan görüşmelerin ses kayıtları alınmış ve yazılı metne dökümü yapıldıktan sonra, rastlantısal olarak seçilen beş katılımcıya görüşmelerde toplanan veriler gösterilerek doğrulukları için onay alınmış ve böylece iç geçerliğin sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilmiştir. Daha sonra elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilerek raporlaştırılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Görüşme formu oluşturulurken ilgili konuya dair alan yazın taraması yapılmıştır. Görüşme formu amaca uygunluk, açıklık ve anlaşılabilirlik açısından değerlendirilmek üzere üç öğretim elemanına gönderilerek görüşleri alınmıştır. Uzmanların geri bildirimleri dikkate alınarak mevcut sözcük ve imla hataları ile ilgili düzeltmeler yapılmıştır. Soruların anlaşılabilirliğini değerlendirmek için pilot uygulama yapılmış ve anlaşılmayan sorularda düzenlemeye gidilerek görüşme sorularına son şekli verilmiştir. Geçerliliğin sağlanabilmesi amacıyla araştırma süreci araştırmanın yöntemi, deseni, çalışma gurubu, verilerin toplanması ve analizi başlıkları altında detaylı olarak açıklanmıştır. Araştırmanın soruları ile sonuçlarının karşılaştırılması yoluyla da geçerliliğin sağlanmasına özen gösterilmiştir. Görüşme yapılan katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamış, bunun yerine görüşme yapılan katılımcılara ülke adı (ülke kodu olarak), katılımcının cinsiyeti ve katılımcı numarasını içeren bir kod verilmiştir. Örneğin; AZ-19E 19 numaralı Azerbaycan uyruklu erkek öğrenciyi, DTr-3K 3 numaralı Doğu Türkistan uyruklu kadın öğrenciyi temsil etmektedir. Güvenirliğin sağlanması amacıyla temalara ilişkin bazı katılımcı görüşleri doğrudan verilmiştir.

BULGULAR

Türk kültüründe ülkelere göre aile büyüklerinin çocuklarının eş seçimine müdahalesi ve toplumdaki yaygın aile yapısının nasıl olduğuna ilişkin görüşlerin dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Aile Büyüklerinin Eş Seçimine Müdahalesi ve Yaygın Aile Yapısına İlişkin Görüşler

Çocukların Eş Seçimi	f	Ülkelere Göre Dağılım
Çok fazla müdahale edilir	43	AZ:15, DTr:3, KAZ:2, KG:3, TJK:2, TM:10, TR:6, UZ:2
Müdahale edilmez	23	AZ:5, KAZ:2, KG:1, TJK:4, TM:7, TR:4
Gerektiğinde müdahale edilir	15	AZ:2, KAZ:3, KG:1, TM:4, TR:5
Müdahale bireylerin izin verdiği ölçüde olur	10	AZ:1, TJK:2, TM:3, TR:3, UZ:1
Erkeğin ailesi müdahale eder	4	TM:3, TR:1
Toplumda Aile Yapısı		
Çekirdek aile	70	AZ:22, DTr:2, KAZ:3, KG:3, TJK:6, TM:16, TR:16, UZ:2
Geniş aile	40	AZ:5, DTr:1, KAZ:6, KG:4, TJK:2, TM:13, TR:7, UZ:2

Tablo 2’ye göre aile büyüklerinin aile kurma aşamasında çocuklarının eş seçimine müdahalesiyle ilgili olarak yalnızca 23 katılımcının müdahale edilmediği; diğer katılımcıların aile büyüklerinin eş seçimine çok fazla müdahale ettikleri (f=43), gerektiğinde müdahale ettikleri (f=15), bireylerin izni ölçüsünde

müdahale ettikleri (f=10) ve erkeğin ailesinin müdahale ettiği (f=4) görüşünde olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

AZ-17E: "Aile büyükleri, çocuklarının evliliğine saygı duyarlar ve bu konuda özgürlük tanırırlar."

KAZ-3K: "Çocukların evliliklerine müdahale edilir. Aile büyükleri ne derse o olur."

TJK-3K: "Bir baba veya anne, kendi evladı hakkında en iyi düşünendir. O yüzden onların müdahalesi, hayırlıdır."

TJK-8K: "Genel olarak yaşlılar çocukların evliliğine karışmasa da evlilik oğul ve ebeveynlerin ortak görüşüne dayalıdır."

TM-7K: "Kız tarafı o kadar karışamaz, şiddet olsa bile çok müdahale etmezler."

TM-23K: "Erkeğin annesi her zaman müdahale edebilir. Eğer ki birlikte yaşanacaksa onun dediği olur, baba pek karışmaz."

TR-25E: "Genelde çiftler buna pek izin vermedikleri için aile büyüklerinin müdahalesi olmuyor."

UZ-2K: "Bazen kendi seçtikleriyle evlensin diye baskı yaparlar."

Toplumda yaygın olan aile yapısına ilişkin görüşlere bakıldığında 70 katılımcının çekirdek, 40'ının ise geniş aile yapısının olduğunu ifade ettiği görülmektedir. Konuyla ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

AZ-2E: "Aile yapısı genellikle çekirdek aile şeklindedir. Anne baba ve 2 çocuk olarak."

TM-6: "Eski zamanlarda geniş aile yapısı isteği vardı, fakat günümüzde çekirdek aile tercih edilmektedir."

TM-14K: "Aslında çekirdek aile olarak yaşıyoruz, ama yemek hazırlandığında geniş aile olarak yani yakınlarımızı davet ederek akşam yemeği yiyoruz."

KAZ-7K: "Aile yapısı farklı, fakir aileler çekirdek ve zengin aileler geniş oluyor. Zengin ailelerin parası çok olduğu için büyük bir aile de olabilir."

DTr-1E: "Geniş aile olarak yaşanır. Benim babam ailenin en küçük erkeği olduğu için babaannemle dedem bizim evde kalmak zorunda..."

KAZ-1K: "Kazakistan'da aile kutsal, harika bir şeydir. Evi en küçük miras kaldırıyor ve bu evde yaşlı anne-babalarına bakmak zorundadır."

KAZ-9K: "Ailenin maddi durumu tüm aileyi karşılayabiliyorsa o zaman her kişi geniş ailede yaşamak ister."

KG-1K: "Evde erkek çocuk çok ise en küçük erkek evlenip evde anne-babasıyla yaşayacaktır. Diğerleri için anne-baba ev alır ve orada yaşarlar. Eğer maddi durumu buna uygun değilse hep beraber aynı evde yaşarlar."

TM-1K: "Aile yapısı genelde geniş ailedir, çekirdek aile çok nadirdir. Kadın evlendikten sonra kaynanasıyla yaşamaya başlar, hatta onlarla iyi geçinir ve onları memnun etmeye çalışır."

TM-23K: "Genellikle aileler geniş aile olarak yaşamaktadırlar. Babaanne, dede, amca, teyze gibi aile üyeleriyle birlikte yaşamaktadırlar."

TR-14K: "Aile yapısı eskiden beri geniş aile olmuştur. Çok kalabalık ailelerde ise çok kardeşli olanlarda, abi ve eşi ailesiyle aynı evde kalır. Bir küçüğü evleneceği zaman abi ayrı eve çıkar, küçük

olan eşiyle beraber ailesiyle yaşamaya başlar. Şimdilerde yeni evlenenler ayrı evde yaşıyorlar, geniş aile geleneği yavaş yavaş çekirdek aileye dönüştü.”

Katılımcıların aile içinde kadın ve erkeğe atfedilen rollere ilişkin görüşleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Ailede Kadın ve Erkeğe Atfedilen Rollere İlişkin Görüşler

Aile İçi Roller	Kadın		Erkek	
	f	Ülkelere Göre Dağılım	f	Ülkelere Göre Dağılım
Tüm ev işlerini yapmak	67	AZ:17, DTr:3, KAZ:3, KG:3, TJK:10, TM:27, TR:2, UZ:2	-	-
Çocuk yetiştirmek (ilgi, bakım vb.)	66	AZ:15, DTr:2, KAZ:1, KG:1, TJK:6, TM:16, TR:25	7	AZ:2, TJK:2, TM:2, TR:1
Evin geçiminden sorumlu olmak	1	AZ:1	78	AZ:20, DTr: 3, KAZ: 5, KG:4, TJK:6, TM:18, TR:20, UZ:2
Evde oturmak (ev hanımlığı, rahatlık)	8	DTr: 1, KAZ:1, KG:1, TM:4, UZ:1	-	-
Evin huzurunu sağlamak	1	KAZ:1	-	-
Doğum/annelik yapmak	4	TJK:2, TM:2	-	-
Kocasının sözünü dinlemek	2	TJK:2	-	-
Kocasının ailesiyle iyi geçinmek	4	TJK:3, TM:1,	-	-
Eşinin/ev halkının ihtiyaçlarını (bakım, temizlik vb.) karşılamak	7	AZ:2, KAZ:2, TM:3	1	AZ:1
Ailesine manevi destek sağlamak	-	-	1	AZ:1
Fiziksel güç gerektiren işleri yapmak	-	-	3	AZ:1, DTr:2,
Dışarıdaki işleri yapmak	-	-	3	AZ:1, DTr:1, TM: 1
Ailenin korunmasını sağlamak	2	KAZ:2	4	AZ:1, TM:3
Ailenin reisliğini/başkanlığını yapmak	-	-	6	KAZ:3, TJK:1, TM:2,
Eşiyle iyi geçinmek	2	TJK:2	3	TJK:3

Tablo 3'te görüldüğü gibi katılımcıların büyük bir çoğunluğu kadın rolünün aile içinde tüm ev işlerini yapmak (f=67) ve çocuk yetiştirmek (f=66), erkek rolünün ise evin geçiminden sorumlu olmak (f=78) olduğuna yönelik görüş bildirmişlerdir. Konuyla ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

AZ-3E: "Baba evin direğidir, evi geçindirir. Anne ev hanımıdır, evle ilgilenir."

AZ-6K: "Kadınlar çocukların eğitim, yemek gibi ihtiyaçlarını karşılar."

AZ-9E: "Anne aileyle ilgilenir, baba işte çalışır ve çocuklar büyüdükten sonra onlara bakar."

AZ-13E: "Fiziki yük talep eden ve dışarıya bağlı olan işler genellikle erkek tarafından yapılır. Kadın daha çok fiziksel olarak hafif işler yapar yemek, bulaşık, temizlik gibi."

DTr-3E: "Bizim kültürümüzle Türkiye'deki kültür çok farklı değil. Dini açıdan ve kültürel açıdan neredeyse her şey aynı. Fark şudur; erkekler bizim o taraflarda dışarıdaki işlerle çok uğraşıyorlar hep dışarıda çalışıyorlar. Mesela maaştan, gelir kaynağından erkekler sorumludur. Kadınlar genelde dışarıdaki işlerde çok çalışmazlar ve evde otururlar, yemeklerini yapar veya gerekirse diğer işleri yerine getirirler."

KAZ-1K: "Kazak ailelerinde erkek ailenin başkanıdır ve para kazancısıdır, kadın ise ocağın bekçisidir."

KAZ-2K: "Erkek kafa, kadın boyundur. Yani erkek ailenin reisi kadın ise rahatlık ve özendir."

TJK-1K: "Ailede kadının rolü doğum yapmak, Allah'ı ve peygamberi tanıtmak, ev temizliği, yemek pişirme, eşiyile iyi anlaşmak, kocasından izinsiz hiçbir şey yapmamak, kocasının ailesine iyi davranmak ve onlara hizmet etmek. Erkeğin rolü ise çocuklarına adap ve ahlak öğretmek, Allah'ı tanıtmak, ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılamaktır."

TJK-7K: "Kadın çocuk bakar, yemek yapar, ev işlerini yapar. Kocasına da iyi davranıp onun işlerini de yapar. Erkeğin rolü eve para getirmek, karısına düzgün davranmak ve evin ihtiyaçlarını karşılamak."

TR-1K: "Genellikle Türk aile yapısında kadınlara atfedilen görevler yaşa ve coğrafi bölgeye göre farklılaşır. Kadın ve erkek çalışıp eve ortak bir şekilde para getirirler. Tüm işlerde eşit olarak görev dağılımı vardır."

Ailenin ekonomik sorumluluğun kimde olduğu ve kadının çalışma yaşamına bakışla ilgili görüşler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Ailede Ekonomik Sorumluluğu ve Kadının Çalışmasına İlişkin Görüşler

Ailede Ekonomik Sorumluluk	f	Ülkelere Göre Dağılım
Erkektedir	78	AZ:21, DTr:3, KAZ:5, KG:4, TJK:9, TM:18, TR:16, UZ:2
Hem kadın hem erkek/ortaktır	30	AZ:6, KAZ:3, KG:2, TM:9, TR:9, UZ:1
Kadındadır	5	AZ:1, KAZ:2, TR:2
Kadının Çalışması		
Olumlu karşılanır	29	AZ:9, KAZ:5, KG:2, TM:8, TR:5
Kadınların çalışması istenmez	25	AZ:5, DTr: 1, KG:1, TJK:6, TM:6, TR:4, UZ:2

Kadın isterse çalışabilir	24	AZ:10, KAZ:1, KG:1, TM:2, TR:10
Kocasını izin verirse çalışabilir	16	AZ:4, DTr:2, KAZ:2, TJK:2, TM:6,
Yaşanılan bölgeye göre değişir (kırsal-kent)	9	AZ:1, KAZ:1, KG:1, TJK:1, TM:3, TR:1, UZ:1
Topluma uygun bir işte çalışabilir	2	TR:2
Meslek sahibi ise çalışabilir	2	TR:2

Tablo 4'e göre katılımcıların 70'i ailede ekonomik sorumluluğun erkekte, 30'u hem erkek hem de kadında, 5'i ise kadında olduğu şeklinde görüş bildirmiştir. Konuyla ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

AZ-2E: "Ailenin ekonomik sorumluluğu ortak şekilde anne ve baba tarafından yürütülmektedir."

DTr-1E: "Erkeğindir. Çünkü erkek her işi yapıyor, bizim orda mesela tarımda çalışır hayvancılık yapar."

TJK-1K: "Ailenin ekonomik sorumluluğu yüzde yüz erkeğindir."

TJK-3K: "Parayı erkek kazanır ve kadın o kazanılan paranın nasıl harcanacağı konusuna bakar."

TM-5: "Ataerkil toplum olduğu için aile içinde ekonomi ve para erkeğe aittir."

TM-7K: "Ailenin ekonomik sorumluluğu erkekte oluyor hatta erkeğin ailesinde oluyor. Bazı erkekler çalışmıyor ailesinden geçiniyor, onun ailesi hem erkeğe hem kadına bakıyor. Bu yüzden zaten söz hakkı onlarda daha fazladır. Erkek çalışmayabilir de. O kadar şımarıklar var ki mesela üniversiteyi okuduktan sonra bile hiç çalışmaz. Bunun için genelde erkeğin ailesi üstlenir ekonomik şeyleri."

TR-5K: "Ailenin ekonomik sorumluluğu ortak oluyor, biri kirayı ödüyorsa diğeri faturaları ödüyor ya da buz dolabını dolduruyor. Yani benim yeni evlenen çiftlerde gördüğüm ve gözlemlediğim bu şekilde."

KG-5K: "Sorumluluk erkektedir, ama ortak olan da var."

KAZ-7K: "Ekonomik sorumluluk daha çok kadındadır."

Kadının çalışma yaşamına katılımı konusunda ise katılımcılar bu durumun olumlu karşılandığı (f=29), kadınların çalışmasının istenmediği (f=25), kadın isterse çalışabileceği (f=24), kocasını izin verirse çalışabileceği (f=16), yaşanılan bölgeye göre değiştiği (f=9), topluma uygun bir işte çalışabileceği (f=2) ve meslek sahibi ise çalışabileceği (f=2) şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

AZ-8E: "Bizim oralarda genelde erkekler kadınları yormamak için kendileri çalışıyorlar."

AZ-11E: "Çocuğa bakma gibi bir yükümlülüğü olduğundan kadının çalışması istenmez."

AZ-12K: "Kadınların çalışmasına, çok eğitilmiş olmasına önem veriliyor. Çalışıp çalışmama durumları kadının kendi isteğine bırakılıyor. Çalışırsa da eşi destek oluyor."

DTr-1E: “Bazen kadın çalışmak isteyip kocasının izin vermediği oluyor. Erkekler dışarıda çalışıyor hayvanlara bakıyor, kadınlar hiç çalışmayıp ev hanımı oluyor.”

TJK-4K: “Kadının çalışması zordur. Erkek kişi çalışırken kadına ne gerek var diye düşünce var ve genelde çoğu kişi kadının çalışmasını yasaklıyor.”

TM-5: “Kırsal kesimlerde kadın çalışamaz, kentsel kesimlerde kadının çalışma özgürlüğü mevcuttur.”

UZ-1K: “Çoğu erkek kadının çalışmasını istemiyor. Sadece ben çalışacağım diyorlar. Ama bazıları bu senin kararın çalışabilirsin diyor.”

TR-4K: “Bir kadın ev hanımı ise aç da olsa toplum baskısından kaynaklı olarak asla çalışmasına izin vermezler. Eğer kadın okumuş bir meslek sahibi olmuşsa altın yumurtlayan tavuk gözüyle bakıyorlar.”

TR-23E: “Kadının iş hayatına girmesi kültürümüzde erkeğin ayıplanmasına sebep olur. Bu durumu şöyle açıklamak istiyorum: Erkek evine bakamıyorsa ve karısını çalıştırıyorsa ondan adam olmaz.”

TR-22E: “Kadın kendi ekmeğini, maaşını haram bir meslek değilse çıkarabilir. Örneğin, annem öğretmen, halam hemşire ve matematik öğretmeni, yengem ana sınıfı öğretmeni.”

Tablo 5'te ailede çocuğa verilen değer, evli bireylerin çocuk sahibi olma konusundaki eğilimi, aile büyüklerinin evli çiftlerin çocuk sahibi olmaları konusundaki beklentileri ve doğacak çocuğun cinsiyetiyle ilgili beklentilere ilişkin görüşler verilmiştir.

Tablo 5. Ailede Çocuk Sahibi Olmaya İlişkin Görüşler

Çocuğa Verilen Değer	f	Ülkelere Göre Dağılım
Çocuğun değeri yüksektir	41	AZ:15, DTr:1, KAZ:4, KG:1, TJK:1, TM:5, TR:12, UZ:2
Tüm ihtiyaçları karşılanır	26	AZ:10, DTr:1, KAZ:2, TJK:5, TM:5, TR:3
Ailenin neşesi, zenginliğidir	12	AZ:2, KAZ:3, TM:3, TR:4
Cinsiyete göre değer verilir	12	TJK:1, TM:8, TR:2, UZ:1
Toplumun/ailenin geleceğidir	7	AZ:2, KAZ:1, TM:2, TR:2
Değer verilmez	5	AZ:1, DTr:1, KG:1, TM:2
Çocuk Sahibi Olma Eğilimi		
En fazla 3 çocuk istenir	34	AZ:14, KG: 4, TJK:1, TM:5, TR:9, UZ:1
Evlilikten 1 yıl sonra çocuk istenir	30	AZ:8, DTr:3, KAZ:2, TJK:4, TM:6, TR:7
4 ve üzeri sayıda çocuk istenir	20	AZ: 3, DTr:1, KAZ:3, KG:1, TJK:1, TM:6, TR:3, UZ:2
Maddi duruma göre hareket edilir	19	AZ:3, KG:1, TJK:3, TM:7, TR:5
Yetiştirilme şekline göre değişir	6	TM:2, TR:4
Çocuksuz ailelere rastlanmaz	4	AZ:2, KAZ:2
Aile Büyüklerinin Beklentileri		

Hemen torun sahibi olmak istenir	83	AZ:22, DTr:5, KAZ:5, KG:1, TJK:8, TM:22, TR:17, UZ:3
Müdahale edilmez	4	KG:1, TR:3
Maddi duruma göre beklenti şekillenir	2	TM:1, TR:1
Beklenti cinsiyete göre şekillenir	2	TR:2
Çocuğun Cinsiyetine Bakış		
Erkek çocuk istenir	64	AZ:10, DTr:2, KAZ:6, TJK:7, TM:17, TR:18, UZ:2
Cinsiyet ayrımı yapılmaz	29	AZ:15, DTr:1, KAZ:3, KG:4, TM:2, TR:4
Sağlıklı çocuk istenir	20	AZ:6, KAZ:1, TM:4, TR:7, UZ:2
Kız çocuk istenir	2	TR:2
Önceki çocuklara göre beklenti şekillenir	1	TM:1

Tablo 5'e göre katılımcılar, ailede çocuğa verilen değer yüksek olduğu (f=41), tüm ihtiyaçlarının karşılandığı (f=26), ailenin neşesi, zenginliği olduğu (f=12), cinsiyete göre değer verildiği (f=12), toplumun/ailenin geleceği olduğu (f=7) ve değer verilmediği (f=5) yönünde görüş bildirmişlerdir. Konuyla ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

AZ-4K: "Hak ediyorsa değer verilir."

AZ-24E: "Ailede çocuklara verilen değer çok büyüktür. Çoğu ebeveyn çocuklarına örnek olacak hareketlerde bulunmaktadır."

AZ-9E: "Çok ilgileniyorlar. Her ihtiyacını karşılamaya çalışıyorlar. Aşırı derecede çocuklarla ilgileniyorlar."

DT-3E: "Bizim ülkemizde çocuğa pek değer verilmiyor. Çocuk olarak görülüyor. Bu nedenle yetişkin olduğumuzda bazı şeyleri çok açık söylemekten utanırız, çekiniriz."

TM-20E: "Çocuk evin neşesidir. Geleceğin teminatıdır. İyi bir birey olmaları için yol gösterilir."

KAZ-5K: "Genel olarak size Kazak atasözleriyle anlatacağım. Çocuğunuz beş yaşına gelene kadar krallar gibi bakın. Beş ile on yıl köle olarak, on beş yaşından sonra arkadaş gibi samimi davranılır."

KAZ-7K: "Çocuğu olmayan aile, aile değil, ülkemizde her aile çocuğuna değer verir."

TJK-7K: "Çocuk Allah gönderdi diye sevilir."

Çocuk sahibi olma konusunda evli bireylerin eğilimine ilişkin görüşlere bakıldığında katılımcıların en fazla 3 çocuk istendiği (f=34), evlendikten 1 yıl sonra çocuk istendiği (f= 30), 4 ve üzeri sayıda çocuk istendiği (f=20) ve maddi duruma göre hareket edildiği (f=19) şeklinde görüşlerini ifade ettiği görülmektedir. Konuyla ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

AZ-24E: "Çocuğun olması erkekle kadın arasındaki bağların güçlenmesine neden olmaktadır. Çocuk sayısı eskilerdeki gibi fazla değildir. Ailelerde en fazla 3 çocuk görülür."

AZ-13E: "Çocuk yapma çabası ve çok çocuklu aileler yapısı vardır."

DTr-3E: "Ülkemizde evlendikten sonra direk istenir, genelde çok geciktirilmez. Çoğunlukla evlendikten bir sene sonra çocuk olur. Şimdi eskiye göre daha az çocuk oluyor kısıtlama olduğu için. Kısıtlamayı çiğnersen çok çok para cezası kesiyorlar veya hapse atıyorlar."

KG-1K: "Sayı konusunda maddi duruma göre karar verilir. Ama aileler genellikle çok çocukludur. Mesela babamın durumu iyi olduğu için çok çocuk bakabilirim demiş, biz 7 kardeşiz."

TR-9K: "Yeni evlenen kişiler evlendikten hemen sonra çocuk sahibi olmayı düşünürler. Bu nedenle ailedeki çocuk sayısı oldukça fazladır."

TM-24K: "Çok çocuk yapılır bizim orada. Çünkü devlet yardım veriyor çok çocuk olunca. Evlenenler genelde hemen çocuk yaparlar."

Çocuk sahibi olma konusunda aile büyüklerinin beklentilerine ilişkin olarak katılımcıların çoğunun aile büyüklerinin hemen torun sahibi olmak istedikleri (f=83) şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Konuyla ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

AZ-8E: "Tabi ki aile bireyleri çocuk olmasını aşırı derecede istiyorlar. Torunları olsun, bu konuda katılar, torunları olmasını isterler. Toplumsal eğilim çocukların olmasıdır."

AZ-10K: "Aile büyükleri bireyler evlendikten hemen sonra çocuk sahibi olmalarını isterler. Evlendikten sonra iki seneden daha fazla çocuk sahibi olmayan bireyler toplum tarafından çocuk yapamıyor tepkisi alırlar."

AZ-13E: "Tabi ki çabuk dede ve nine olma hevesi var. Bu biraz da şundan geliyor. Biz hayattayken çocuklarının büyütülmesine yardımcı olalım, onlar da işlerini yapsınlar kariyerlerine devam etsinler, biz de torunlarımızı büyütelim anlayışı var."

TR-18K: "Çocuk yapma konusunda ailelerin bir beklentisi yoktur. Zamanı geldiğinde olur derler."

TR-22E: "Evlilikten biraz zaman geçtikten sonra büyükler çocuk bekler. Ama baskı yapmazlar, karar eşlerindir."

TM-12K: "Aile büyükleri maddiyata bakarlar."

TR-20K: "Bazı aile büyüklerinin cinsiyete verdiği değere göre beklentileri de farklılaşabilmektedir."

TM-23K: "Kayınvalide özellikle bu konuda çok baskıcıdır. Hemen çocuk ister. Çocuğu olana kadar evden çıkmayan kadınlar da olabiliyor. Bir de devlet, nüfusu arttırmak istediği için çok çocuğu olanlara daha fazla yardım veriyor. Bu yüzden aileler fazla çocuk yapıyor."

Doğacak çocuğun cinsiyetine ilişkin beklentilerle ilgili olarak katılımcıların 64'ü erkek çocuk istendiği, 29'u cinsiyet ayrımının yapılmadığı, 20'si sağlıklı çocuk istendiği ve 2'si kız çocuk istendiği yönünde görüş bildirmiştir. Konuyla ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

AZ-13E: "Eskiden savaşımlardan ve fiziki işlerin üstünlüğünden dolayı daha çok erkek çocuk istenirdi. Şimdi daha çok sağlıklı çocuk isteniyor. Erkek veya kız fark etmez. Sağlıklı olsun yeter."

DT-2K: "Büyükler daha çok erkek çocuk olsun isterler."

KZ-1K: "Artık çocuğun hangi cinsiyette olacağına dair özel bir beklenti yok. Ebeveynler hem kızdan hem oğuldan memnun olacaktır. Ancak aileyi geçindirmek ve babanın soyunu devam ettirmek için ailede en az bir tane erkek çocuk olması gerekir."

KAZ-3K: "Erkek çocuklarına değer verilir. Eğer hep kız olursa erkek çocuk olması için çocuk yapmaya devam edilir. Kızlar evlenip gittikleri için kızlara misafir gözüyle bakılır."

TR-9K: "Toplumumuzda soyun devamı erkek çocuğunun soyuna bağlanır. Bununla birlikte ebeveynlerin, erkek evladın evi benim evimdir, ileride bana bakarsa erkek bakar düşüncesi erkek çocuğuna olan isteği artırmaktadır. Bunun daha kötüsü de kız evladın zaten gidecek düşüncesiyle evlattan sayılmaması söz konusudur."

TR-25E: "Genelde kız çocukları daha çok istenir."

Tablo 6'da ailede çocukla ilgili sorumluluklar ve çocuk bakımında aile büyüklerinin desteğine ilişkin görüşler verilmiştir.

Tablo 6. Ailede Çocuk Bakım Sorumluluğuna İlişkin Görüşler

Çocukla İlgili Sorumluluk	f	Ülkelere Göre Dağılım
Tüm sorumluluk annededir	47	AZ:12, DTr:3, KAZ:3, KG:3, TJK:4, TM:15, TR:6, UZ:1
Sorumluluklar paylaşılır, ortaktır	26	AZ:11, KAZ:3, KG:2, TJK:3, TM:6, TR:7, UZ:1
Sorumluluklar annededir, baba ona destek olur	16	AZ:2, TJK:2, TM:3, TR:9
Çocuğun yaşına göre değişir	2	AZ:1, TR:1
Sorumluluk kayınvalidededir	1	TM:1
Çocuk Bakımında Aile Büyüklerinin Desteği		
İhtiyaç olduğunda destek olurlar	74	AZ:20, DTr:3, KAZ:7, KG:5, TJK:7, TM:17, TR:14, UZ:1
Manevi destek sağlarlar	7	AZ:1, TM:3, TR:3
Maddi destek sağlarlar	10	AZ:2, TM:3, TR:5
Baba tarafı daha çok destek sağlar	5	TM:3, TR:1, UZ:1
İlgilenmezler	4	AZ:2, TM:1, TR:1

Tablo 6'da aile çocuğun bakımıyla ilgili sorumluluğa ilişkin görüşler incelendiğinde katılımcıların tüm sorumluluğun annede olduğunu (f=47), sorumlulukların ortak olduğunu (f=26) ve sorumluluğun annede olduğunu babanın da ona destek olduğunu (f=16) belirttikleri görülmektedir. Konuyla ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

AZ-14E: "Derlerle anne, dış sorumluluklarla baba ilgilenir."

AZ-10K: "Çocukla ilgili sorumlulukların yerine getirilmesinden genellikle anne sorumludur. Baba para kazanıp çocuğun ihtiyaçlarını gidermektedir, anne ise çocuktan sorumludur."

AZ-13E: “Çocuklar daha çok anne ninnisi ile büyür, belli bir yaşa kadar daha çok anneye bağlı kalırlar. Ama belli bir yaştan sonra baba daha çok üstünlük kazanmaya başlar. Mesela çocuklar sevgiyi daha çok anneden, saygıyı babadan alırlar.”

AZ-22E: “Genellikle çocuğun eğitimi, terbiyesi konusunda her iki taraf da sorumludur.”

DTr-1E: “Sorumluluk annededir. Mesela bizim ailede annem daha çok sorumluluk alıyor. Babam sürekli çalıştığı için dışarıda oluyor, gündüz çalışıyor akşam eve geliyor. Daha çok annemin üstüne kalıyor çocukların sorumluluğu. Çocukların okuluna, ders çalışmasına, yemesine, içmesine, kıyafetlerine her şeyine anne bakıyor.”

TM-9E: “Anne tabii ki biraz daha fazla sorumluluğa sahip olabiliyor, çocuğun fiziksel ihtiyaçlarını karşıladığı için. Ama baba da elinden geldiği kadar anneye destek olur ve bakmaya çalışır.”

TM-23K: “Çoğu zaman kayınvalide çocuğu alır, gelinine de evin işlerini rahat yapmasını söyler.”

UZ-3E: “Anne-baba birlikte çocukla ilgilenir. Ödevleri baba yaptırır. Çocuğun temizliğine anne bakar.”

TR-12K: “Anne gün içinde çocukla ilgilenir. Baba işten geldiğinde yorgun değilse ilgilenmeye çalışır.”

Aile büyüklerinin çocuğun bakımına desteğiyle ilgili olarak katılımcılar, ihtiyaç olduğunda destek oldukları (f=74), maddi destek sağladıkları (f=10), manevi destek sağladıkları (f=7) ve baba tarafının daha çok destek sağladığı (f=5) yönünde görüş bildirmişlerdir. Konuyla ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

AZ-8E: “Bakıyorlar. Dedeler ilgileniyorlar. Yemeği, suyu, parası, okulu vb. her konuda ilgilenirler. İçli-dışlı oluyorlar.”

AZ-14E: “Aileden uzakta kaldıkları için pek fazla ilgilenmezler.”

KAZ-8E: “Büyüklerimiz çocuklarla ilgilenirler, çocuğu şımartırlar.”

TJK-2K: “Büyükbaba ve amca yardım eder eksik-ihhtiyaç olunca, çocukla ilgilenirler.”

TM-7K: “Daha çok baba tarafı anneye yardımcı olur. Mesela tecrübesizse ve ilk çocuğuyorsa onun daha çok kaynanası ve görümceleri yardımcı olur.”

TR-2K: “Yardım edebilecek maddi durumu olan aile büyüklerinin destekleri vardır. Fakat bazı ailelerde bu durum mümkün olmayabiliyor.”

TR-10K: “Eşler yeni dünyaya gelmiş çocuklarıyla beraber ebeveynleri ile kalmaktadırlar. Eğer ki doğan ilk çocukları ise alışma süreci bitene kadar ebeveynlerin yanından ayrılmamaktadırlar. Anne ve baba çalışıyorsa genelde çocuğun bakımıyla babaanne ilgilenmektedir.”

UZ-2K: “Anne-baba çalışıyorsa bazen büyük anne-babaya bırakılır. Daha çok büyükanne bakar.”

Evlilikte sadakat ve aile içi şiddete yönelik görüşlerin dağılımı Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Evlilikte Sadakat ve Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşler

Evlilikte Sadakat	F	Ükelere Göre Dağılım
-------------------	---	----------------------

Titiz davranılır, sadakat şarttır	79	AZ:27, DTr:2, KAZ:7, KG:2, TJK:7, TM:14, TR:18, UZ:2
Sadakatsizlik boşanma vb. sonuçlara neden olur	12	AZ:2, KG:1, TJK:2, TM:4, TR:3
Kadının sadakati erkeğe göre daha fazladır	8	KAZ:1, TM:3, TR:2, UZ:2
Kadınlar aldatmayı boşanmamak için görmezden gelir	6	TM:2, TR: 3, UZ:1
Ülkemizde aldatma oranı yüksektir	2	TM:1, TR:1
Aile İçi Şiddet		
Karşı çıkılır, hoş karşılanmaz	51	AZ:19, DTr:2, KAZ:1, KG:2, TJK:6, TM:13, TR:6, UZ:2
Ülkemizde şiddetle karşılaşılır	21	AZ:1, KAZ:5, KG:1, TJK:1, TM:5, TR:7, UZ:1
Ülkemizde neredeyse hiç yoktur	13	AZ:5, DTr:1, KAZ:1, TJK:1, TM:1, TR:4
İlgili mercilere başvurulmalı	9	AZ:1, KG:2, TJK:5, TR:1
Şiddete maruz kalan kadınlar sessiz kalıyor	9	AZ:2, KAZ:2, TJK:1, TM:3, TR:1
Erkekler şiddet uygulayabilir	6	KG:1, TM:2, TR:3,
Psikolojik ve fiziksel şiddet yaygındır	3	TM:2, TR:1
Terbiye etmek için uygulanabilir	2	AZ:1, TM:1
Aile içinde çözülmelidir	2	KG:1, TR:1
Ekonomik güce bağlıdır	1	TR:1

Tablo 7'ye göre katılımcıların çoğu evlilikte sadakat konusunda titiz davranıldığı, sadakatin şart olduğu (f= 79), sadakatsizliğin boşanma vb. sonuçlara neden olduğu (f=12), kadının erkeğe göre daha sadık olduğu (f=8) ve kadınların aldatmayı boşanmamak için görmezden geldiği (f=6) şeklinde görüş bildirmiştir. Konuyla ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

AZ-8E: "Sadakat konusunda bizim oralarda aşırı bir katılık vardır. Çiftler evlenmeden önce bunun için uzun bir süre konuşurlar. Birbirleriyle zaman geçirirler."

AZ-12K: "Sadakatin olmadığı yerde ailede güven ve hürmet durumu olmaz."

AZ-11E: "Sadakat çok önemli bir konudur, ihanet asla affedilmez. Hem aile içerisinde hem de sosyal çevre içerisinde kabul edilemez."

AZ-17E: "Sadakat evlilikte önemli konudur. Eğer bir ailede sadakat konusunda sorun varsa bu ailede çok büyük sorunlar çıkarabilir."

AZ-22K: "Sadakat kavramının cinsiyeti yoktur, her iki tarafın evlilikleri-ilişkileri devam ettiği sürece sadık kalmaları önemlidir."

DT-3E: "Bizim oralar Türkiye ile aynıdır. Tek eşlilik vardır. İslam bize 4 eşli olmak üzere izin verse bile bizim kültürümüzde öyle bir şey yok. Ancak bir eş olabilir ve eşler birbirine sadık olurlar."

KAZ-5K: "Kocanın sadakati karısına göre daha azdır. Karı-kocanın sadakati onun niyet ve karakterine bağlıdır."

TM-6 "Sadakatsizlik olduğunda eşlerin boşanması yaygındır."

TM-25K: "Sadık kalınması önemlidir, ama genelde erkekler kadınları aldatır, kadınlar boşanmaz evliliklerine devam ederler. Çok fazla boşanma yoktur."

UZ-1K: "Erkekler çok da sadık değil. Birkaç yıl sonra eşlerinden bıkiyorlar. Kadınlar çok sadakatli."

TR-22E: "Bizim ailede evlilikte sadakat çok önemlidir. Hatta kırmızı çizgi diye bilirim."

TR-12K: "Evlilikte sadakat konusuna önem verilir. Aldatmak doğru bakılmayan ve affedilmeyen bir durumdur."

Aile içi şiddetle ilgili katılımcıların 51'i şiddete karşı çıktığı ve hoş karşılanmadığı, 21'i ülkelerinde şiddetle karşılaştığı, 13'ü ülkelerinde neredeyse hiç olmadığı, 9'u şiddet mağduru kadınların sessiz kaldığı, 9'u ilgili mercilere başvurulması gerektiği, 3'ü psikolojik ve fiziksel şiddetin yaygın olduğu, 2'si terbiye etmek için uygulanabileceği, 2'si ise şiddetin aile içinde çözülmesi gerektiği şeklinde görüş bildirmiştir. Konuyla ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

AZ-8E: "Aile içi şiddete tabi ki çok kötü tepkiler veriliyor. Bizim orada Türkiye'ye nispetle aile içi şiddet daha az, neredeyse yok diyebilirim."

AZ-9E: "Bizim orada genellikle aile içi şiddet yoktur. Şiddete maruz kalanlar da genel olarak ses çıkaramazlar, çünkü fazla dövülürler."

AZ-13E: "Velilerin bazı durumlarda çocuklarını engellemek için yaptıkları şiddet var ki bunlar sayesinde çoğu kötülükten uzaktayız, uyarma amaçlı cezalar mevcuttur."

KAZ-3K: "Aile içinde şiddet yoktur. Kadınlar karşılık vermediği sürece şiddet olmuyor."

KAZ-4K: "Eğer ki aile içi şiddete maruz kalınırsa sessiz kalınmaz. Aile içi şiddet durumunda kurbanlar ve tanıklar ev işlerine başvurmalıdır."

KG-1K: "Erkekler kadınlara yaptığında kötü bakmıyorlar, erkekleri bir adım önde gördükleri için. Ama kentlerde cezaya tabi tutulur ve toplum tarafından linçle karşılanır."

TJK-1K: "Aile içi şiddet olması durumunda devletimiz hemen müdahale eder ve problemi çözer."

TM-22K: "Örneğin erkeğin eşi istenmeyen gelin ise kayınvalide ve görümce geline şiddet uyguluyor. Gelinin onlara karşılık vermesi durumunda eşi de karısına şiddet uyguluyor. Ama bu şiddet artık daha az görülüyor. Çoğunlukla psikolojik şiddet oluyor."

TR-14K: "Aile içi şiddete kötü bakılmasına rağmen şiddet var, yok denilemez. Sadece açığa vurulmuyor."

TR-16K: "Aile içi şiddet yoktur."

Katılımcıların evlilik sonrası akrabalık ilişkilerine yönelik görüşleri Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Evlilik Sonrası Akrabalık İlişkilerine İlişkin Görüşler

Akrabalık İlişkileri	f	Ülkelere Göre Dağılım
Olumlu ve sıcaktır	23	AZ:5, DTr: 1, KG:1, TJK:3, TM:6, TR:6, UZ:1
Evlilik öncesinde olduğu gibidir	22	AZ:7, DTr: 1, KAZ:1, KG:2, TJK:1, TM:2, TR: 8
Sevgi ve saygı artar	20	AZ:4, KAZ:4, TJK:2, TM:3, TR:7
İlişkileri güçlü tutmak için sürekli görüşülür	14	AZ:5, DTr: 1, KG:1, TJK:2, TM:4, TR:1
Kadın eşinin ailesine uyum sağlar	13	AZ:2, KAZ:2, TJK:2, TM:6, TR:1
Sınırlı ziyaret olur	6	AZ:2, KG:1, TM:2, TR:1
Erkeğin ailesiyle sık görüşülür	5	TM: 2, TR:1, UZ:2
Kaçarak evlenenlerde ilişkiler sorunlu olur	3	AZ:1, TM:2,
Yeni evli kadın akraba ziyaretine yalnız gidemez	2	TM:2
İlişkiler kötüleşir	1	AZ:1

Tablo 8'e göre katılımcılar evlilik sonrası akrabalık ilişkilerinin olumlu ve sıcak olduğu (f=23), evlilik öncesindeki gibi olduğu (f=22), sevgi ve saygının arttığı (f=20), ilişkileri güçlü tutmak için sürekli görüşüldüğü (f=14), kadının eşinin ailesine uyum sağladığı (f=13), sınırlı ziyaret olduğu (f=6), erkeğin ailesiyle sık görüşüldüğü (f=5) ve ilişkilerin kötüleştiği (f=1) şeklinde görüş bildirmiştir. Konuyla ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

AZ-16E: "Evlilik sonrası akrabalık ilişkileri bizde güzel gidiyor. İki taraf da birbirleriyle sürekli görüşme içerisinde. Görüşürler, kaynaşmak için birbirlerine gider gelirler."

AZ-19K: "Karşılıklı saygı ile devam eder. Gelin gittiği eve uyum sağlar ve büyüklerin sözünden çıkmaz."

DT-1E: "İlişkilerimiz iyidir. Güzel devam eder, sık sık görüşülür. Önemli günlerde gider geliriz. Daha çok bayramlarda, hafta sonları ve tatil günleri birbirimizin ailesinin evine gideriz."

KAZ-5K: "Kadın kocasının ailesine daha fazla ilgi ve yakınlık göstermek zorundadır."

TM-23K: "Evlenmiş yeni gelin tek başına kimseye gidemez. Görümcesi, kayınvalidesi ya da eşiyile gidip gelebilir. Çocuğu olduktan bir sene sonra yalnız akrabalık ziyaretlerine gidebilir. Ama tek gideceği zaman kesinlikle izin alması gerekir."

TM-7K: "Erkek tarafı kadını pek fazla ailesiyle görüştürmez. Gelin artık bizimdir diye bakıyorlar. Akraba evliliği ise olur ama değilse senede bir görüşürler. Samimiyet olmaz iki aile arasında."

TM-22K: "Severek evlenenlerde akrabalık ilişkileri iyidir. Herkes birbirine gider gelir. Ama istemeyerek veya kaçarak evlenenlerde başlarda sıkıntı yaşıyor. Akraba ve ailelerin kabullenme sürecinde sorunlar olabiliyor."

TR-7K: "Evlilik sonrası çoğu evli eşler erkeğin ailesiyle yaşar. Erkeğin ailesine saygısızlık yapılmaz aynı şekilde kadının ailesinde yapılmaz. Kızı aldıktan sonra kızın ailesi ikinci planda kalıyor hatta kızın ailesi ile çok az görüşürler."

TR-10K: "Genelde akraba ile evlendikleri için değişen bir şey olmuyor."

TR-7K: "Evlilik sonrası çoğu evli eşler erkeğin ailesiyle yaşar. Erkeğin ailesine saygısızlık yapılmaz, aynı şekilde kadının ailesine de yapılmaz. Bazı ailelerde ise böyle olmuyor, kızı aldıktan sonra kızın ailesi ikinci planda kalıyor, hatta kızı ailesiyle çok az görüşürler."

UZ-1K: "Erkeğin tarafına daha çok gidiliyor. İlk önce erkek ailesine daha sonra kadının ailesine gidilir."

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada Türk aile değerleri ve çocuğa bakışın nasıl olduğunu farklı ülkelerden üniversite gençlerinin görüşlerine göre belirlemek amaçlanmıştır. Kültür, bir toplumun üyelerinin davranışlarını yönlendiren ve şekillendiren bir yaşam tasarımı veya bir yol haritası olarak kabul edilir. Yeme alışkanlıkları, eğlenceler, eğitim ve dini yapılar, inançlar, gelenekler, sanat, edebiyat, değerler vb. yönleri içeren kültür coğrafi koşullardan etkilenerek toplumlara göre değişiklik gösterir. Örneğin; Orta Asya farklı coğrafi koşullara sahip olduğundan kültür buna göre benimsemiştir (Abdullah, 2013). Çoğunluğu Asya kıtasında yerleşik toplum olarak Türk kültüründe eş seçimi, kadın ve erkeğe atfedilen roller, ekonomik sorumluluk ve kadının çalışması, çocuk sahibi olma, çocuk bakım sorumluluğu, sadakat ve aile içi şiddet, akrabalık ilişkileri açısından aileye bakışa ilişkin elde edilen bulgular alan yazın ışığında tartışılmıştır.

Çalışmada Türk toplumunda çekirdek aile yapısının geniş aile yapısına göre daha fazla görüldüğü ve aile büyüklerinin çocuklarının eş seçimine müdahale ettikleri belirlenmiştir. Aileler genellikle hane halkı sayısına göre çekirdek, geniş ve parçalanmış olarak sınıflandırılmaktadır (Karslı, 2006). Parsons'a göre aile biriminin sanayi devrimine uyarlanması, toplumsal işlevleri yerine getirebilecek, aile üyelerinin fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir çekirdek aile yapısını gerektirmiştir. Birçok toplumda olduğu gibi Türkiye'de de modernleşme aile yapısını değiştiren en önemli faktördür. 19. yüzyıldan itibaren hız kazanan modernleşme sonucunda aile yapısı değişmiş ve çekirdek aile sayısı geniş aile sayısına göre artmış ve yaygınlaşmıştır (Yavuz, 2004). 20. yüzyılın başlangıcı, Orta Asya'nın büyük bölümü Rus egemenliğine dahil edilmiştir. Sovyet yönetiminin kurulması, geleneksel toplumların köklü bir şekilde dönüştürülmesiyle sonuçlanmıştır. Mikro düzeyde rejimin odak noktası, Orta Asya toplumunun önemli bir merkezi olan aile kurumuydu. Geniş aileyi yok etmek ve çekirdek aile sisteminin büyümesini hızlandırmak için bir dizi federal ve yerel yasa çıkarılmıştır. Çekirdek aile, ebeveynler ve evli olmayan çocuklar da dahil olmak üzere en fazla dört veya altı üyeden oluşuyordu. Hemen hemen tüm genç evli çiftlere sadece dört ila beş kişinin kalabileceği daireler sağlanmıştır (Abdullah, 2013). İsmailova (2007) Türkmenistan'da kentsel alanlarda çekirdek aile türünün yaygınlaştığını belirtmiştir. Elde edilen bulgular, alan yazındaki araştırma sonuçlarıyla desteklenmektedir. Buna göre Türk kültürlerinde sanayi devrimi, modernleşme vb. faktörlerden aile yapısının geniş aileden çekirdek aileye dönüştüğü söylenebilir.

Çalışmada genel olarak Türk aile yapısında kadının tüm ev işlerini yapma ve çocuk yetiştirme (ilgi, bakım vb.) erkeğin ise evin geçiminden sorumlu olma rollerinin olduğu belirlenmiştir. Çocuk bakım sorumluluğunun annede olduğu, aile büyüklerinin ise ihtiyaç olduğunda destek oldukları saptanmıştır.

Geleneksel Asyalı ailelerde, aile refahını ve kocanın aile soyunun yayılmasını sağlamak için evlilikler ebeveynler veya büyükanne ve büyükbaba tarafından düzenlenir. Birincil ilişkinin karı-koca ilişkisinden ziyade ebeveyn-çocuk ikilisi olması daha olasıdır. Koca, liderlik ve otorite rolünü üstlenir ve ailenin sağlayıcısı ve koruyucusudur. Eş, ev kadını ve çocuk doğurma rolünü üstlenir. Bir annenin geleneksel rolü, bakım ve destek sağlamaktır. Babanın görevi disiplindir. Bu işlevler simetrik olmaktan ziyade tamamlayıcı olma eğilimindedir. Kadına genellikle kocasının, babasının, kayınvalidesinin ve bazen de en büyük oğlunun otoritesi hakimdir. Geleneksel olarak, Asyalı kadınlar genellikle yaşamları boyunca erkeklere göre görülür (Lee ve Mock, 2005). Türkiye’de aile içinde 0-5 yaş grubunda çocuğu bulunan hanelerin %88’inde, gündüz bakım işini anne üstlenmektedir (TAYA, 2016). Eğitim ve gelir düzeyi gibi faktörlerin artışına bağlı olarak ev işleri, çocuk bakımı gibi konularda eşlerinin sorumluluğunu paylaşan babaların sayısı da artmaya başlamıştır, ancak yine de baskın olan baba modeli hala evin geçimini sağlayan kişi olarak görülmektedir. (Zeybekoğlu, 2013). Demirci (2019) çalışmasında Kazak ailelerinde babaların birincil gelir elde eden kişi olduklarını annelerinde çocuk bakımı ve ev işlerinin çoğunu yerine getirdiğini belirtmiştir. İsmailova (2007) Türkmenistan’da kadınların aileye hizmet etmek, ev işlerini yapma, çocuğun eğitimi ve terbiyesinden sorumlu olma görevlerinin olduğunu ifade etmiştir. Kırgızlara göre anne, çocuğun büyümesi sürecinde önemli bir figürdür. Bu durum Kırgız atasözlerine şöyle yansımıştır: *“Ene toodogu bulak, bala çöldögü kulan (Anne dağdaki kaynak, çocuk çöldeki kulun)”, “Eneden süt iç, akımandan akıl iç (Anneden süt iç, bilgin adamdan akıl iç)”* (Doğan, 2000). Tacikistan’da anneler çoğunlukla çocukların birincil bakıcılarıdır ve babalar otoriteden ve aileyi korumaktan sorumludur (Olimova 2010). Azerbaycan kültüründe baba evin reisidir ve çocuğa ilişkin üç temel sorumluluğu vardır. Bunlar; çocuğun terbiyesi, eğitimi ve evlendirilmesidir. Anne ise kültürel olarak çocuğu yetiştirmekle mükelleftir (Şehla). Buna göre Türk kültürlerinde annelerin birincil görevlerinin temizlik yapma, çocuk bakım ve eğitimi ile ilgilenme, babaların ise ailenin ekonomisini sağlama rollerinin olduğu söylenebilir.

Çalışma grubunun çoğunun ailede ekonomik sorumluluğu erkekte olduğu; kadının çalışması durumunun ise olumlu karşılandığı şeklinde görüş bildirdikleri saptanmıştır. Kadının çalışmasına yönelik belirtilen diğer görüşler ise şöyledir: kadınların çalışması istenmez, kadın isterse çalışabilir, kocası izin verirse çalışabilir. Sovyet rejimi ile birlikte Orta Asya’da genişletilmiş istihdam olanaklarıyla kadınların güçlendirilmesine katkı sağlamış ve ev dışında çalışan kadınların sayısının artmasıyla sonuçlanmıştır. Baba ailenin reisi olarak kalmasına rağmen, tek ekonomik yönetici olarak önemini yitirmiştir (Medlin, Cave ve Carpentier 1971). Buna göre Türk kültürlerinde, kadının çalışma hayatına aktif olarak katıldığı söylenebilir.

Çalışmada Türk kültüründe çocuğa verilen değerinin yüksek olduğu, tüm ihtiyaçlarının karşılandığı, çocuğun ailenin neşesi ve zenginliği sayıldığı, çocuğa cinsiyete göre değer verildiği görülmüştür. Ayrıca genellikle ailede 3, 4 veya daha fazla çocuk istendiği ve evlilikten bir yıl sonra çocuk istendiği, aile büyüklerinin hemen torun sahibi olmak istedikleri, çoğunlukla erkek çocuk istendiği belirlenmiştir. Asyalı ailelerin çoğunda çok sayıda çocuk bulunur ve cinsiyetçilik geleneği nedeniyle, çocuğun erkek olması tercih edilir (Lee ve Mock, 2005). Erkekler, diğer Türk gruplarında olduğu gibi Kazak ailesinin kalbinde yer alır, ailenin erkek tarafından başlatılması nedeniyle erkek çocuk önemlidir. Kahraman, yiğit, savaşçı, dürüst, lider, yönetici, sahip ve koruyucu gibi sayısız özelliği ile tanınan erkek, Kazak Türk kültüründe "baba" konumunu ve yükümlülüklerini taşımaktadır (Uçar ve Doğruer, 2016). İsmail (1996) Kazak kültüründe çocukların bir milletin çocuğun geleceği ve güvencesi olduğunun düşündükleri ve buna bağlı olarak da çocuklara fazla değer verildiğini vurgulamıştır. Bu durum atasözlerine şöyle yansımıştır: çocuklu ev hoş ve dingin, çocuksuz ev ise perişan ve durgundur. İsmailova (2007)

Türkmenistan'da kentsel kesimde ebeveynlerin genellikle 2-3 çocuk sahibi olduklarını; Türkmen toplumunda erkek çocuğun özel bir yeri olduğunu, erkek çocuk doğduğunda kulağına ezan okunduğunu ve doğum toyu (düğün), yedinci gün toyu, dış merasimleri, nikah merasimlerinin yapıldığını ancak kız çocuğu için sadece ezan okunduğunu ve evlenme toyu yapıldığını belirtmiştir. Türkiye'de artan eğitim düzeyi ve gelişen sosyo-ekonomik düzeye paralel şekilde, çocuğa atfedilen değer farklılaşmıştır. Çocuklara atfedilen psikolojik değerde (çocuk sahibi olmaktan duyulan mutluluk, keyif ve gurur duyma vb.) yükseliş olurken, faydacı/ekonomik değerlerde (çocuğun ev ekonomisine ve ev işlerine katkısı) düşüş olmuştur (TAYA, 2016). Khamrabaeva ve Yüce (2020) Özbek Türklerinin 4-5 çocuklu olduklarını, çocuklara çok fazla değer verildiğini ve bunu geleneklerine de yansıttıklarını ifade etmiştir. Kırgız kadınlarının aile hayatında ev temizliği, yemek yapma, çocuklara bakıp büyütme, bağ-bahçe ve hayvanların bakımı vb. birçok işlevi bulunmaktadır. Eş olmak, Kırgız kadınının aile içindeki en önemli konumlarından biridir (Köylü ve Bekmurzayev, 2018). Kırgızların hayatında, çocuğa oldukça fazla değer verilir ve bu durum nesilden nesile aktararak günümüze kadar gelmiştir. Kırgızların mutluluk kavramı, çocukla ilişkilidir. Bu nedenle çocuğu olmayan kadınlara daha az değer verilir, çocuklu kadınlar ise sosyal statü kazanır. Bununla birlikte çocuklar arasında cinsiyete yönelik bir ayırım söz konusudur. Erkek çocuğun değeri daha fazladır bu durumun göstergelerinden birisi de mirasın sadece erkek çocuklar arasında olması ve kız çocuklarına mirastan pay düşmemesidir (Dıykanbayeva vd., 2011). Türk kültürlerinde çocuğa verilen değer yüksek olmasına rağmen erkeklerin lehine bir ayırımın olduğu söylenebilir.

Evlilikte sadakat ve aile içi şiddete ilişkin görüşler incelendiğinde Türk kültüründe evlilikte sadakat konusunda titiz davranıldığı ve sadakatin şart olduğu, sadakatsizliğin boşanma vb. sonuçlara neden olduğu belirlenmiştir. Aile içi şiddet konusuna çoğunlukla karşı çıkıldığı ve hoş karşılanmadığı, bazıları ülkelerde şiddetle karşılaşıldığı, şiddete maruz kalan kadınların sessiz kaldığı ve erkeklerin şiddet uygulayabildiği de belirtilmiştir. Aile içi şiddet yıllardır küresel gündemde yer almış ve son iki yılda Asya'da sorunla başa çıkmak için yasalar çıkaran önemli reform faaliyetlerinin konusu olmuştur. BM Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü aile içi şiddeti toplumsal cinsiyet açısından "ev içi alanda kadınları bu alandaki rolleri nedeniyle hedef alan ya da ev içi alandaki kadınları doğrudan ve olumsuz olarak etkilemeyi amaçlayan şiddet" olarak tanımlamıştır. Asya kültürlerinde, aile içi şiddet özel bir mesele olarak görülmektedir ve aile, kültür veya dinle ilgili düşünceler kadınların çıkarlarına üstün gelme eğilimindedir (Amirthalingam, 2005). Snajdr, (2007), 2001 yılı için kadın aktivistler tarafından toplanan sığınma evi verilerinin, Almatı'daki Podrugi sığınma evine giren altmış dört kadının yüzde 67'sinin Kazak ve yüzde 33'ünün diğer Orta Asya etnik gruplarına ait olduğunu gösterdiğini vurgulamıştır. ICF Uluslararası, (2013) verilerine göre Kırgızistan'da aile içi şiddet yaygındır. Kırgızistan'da aile içi şiddet mağdurları kültürel, yasal ve kurumsal engeller nedeniyle nadiren sistemik yardım ararlar (Childress & Hanusa, 2017). Sonuç olarak aile içi şiddet hoş karşılanmasa bile varlığı devam eden bir olgudur.

Çalışma grubunun çoğunun akrabalık ilişkilerinin olumlu ve sıcak olduğu, evlilik öncesindeki gibi olduğu şeklinde görüş belirtmişlerdir. İsmail (1996) Kazak kültüründe akrabalık ilişkilerinin anne-baba-çocukları tanımlayan bir faktör olduğunu ve aileyi düzenlemeye yardımcı olduğunu belirtmiştir. Khushkadamova (2009) çalışmasında Tacik aile ağlarında akrabalık ilişkilerinin çok güçlü ve destekleyici yönde olduğu hatta, herhangi bir akrabanın karar verme sürecine müdahale etmesi ve çocuğun sosyal ve ekonomik konumuna katkıda bulunmasının yaygın olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna göre Türk kültürlerinde akrabalık ilişkilerinin güçlü olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak; Asya kıtasında yer alan Türk ülkeleri ve Türk topluluklarında çekirdek aile yapısının görüldüğü, kadınların birincil görevinin çocuk bakımı ve eğitimi olduğu, erkeğin ekonomik

sorumluluğunu üstlendiği; çocuklara atfedilen değer yüksek olduğu, ailelerde genellikle 3-4 çocuk olduğu, erkek çocuklarına daha fazla değer verildiği; evliliklerde sadakate önem verildiği ve aile içi şiddete rastlanabildiği, akrabalık ilişkilerinin de güçlü olduğu saptanmıştır. Değişen yaşam şartlarıyla birlikte aile değerleri değişime uğrasa da Türk kültüründe aile önemini korumaktadır. Kültürel olarak aile değerlerinin nesilden nesile aktarılması ve şiddet gibi aile yapısını olumsuz etkileyecek faktörlerle mücadele edilmesi, Türk toplumlarının ayakta kalmasını sağlayacaktır. Benzer çalışmalarda Türk kültürü ve farklı kültürlerde aile yapıları karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Geçmişten günümüze Türk kültüründeki değişimler ve bunun nedenleri ele alınabilir.

KAYNAKLAR

Abdullah, D. (2013). Ritualism and institution of family in central Asia: change and continuity. *IJMSS*, 1(7),

Alıcı, D. M. (1996). The role of culture, history and language in Turkish national identity building: an overemphasis on Central Asian roots. *Central Asian Survey*, 15(2), 217-231.

Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı *Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA)* (2016) adlı rapor

Amirthalingam, K. (2005). Women's rights, international norms, and domestic violence: Asian perspectives. *Human Rights Quarterly*, 27(2), 683-708.

Amjad, S. (2010). Out-of-school girls: challenges and policy responses in girls. Education in Tajikistan. Retrieved from http://www.unicef.org/ceecis/girls_tajik.pdf.

Barnes, J. S., & Bennett, C. E. (2002). The Asian population: 2000. Washington, DC: U.S. Census Bureau. Willgerodt, Killien / Family Nursing Research with Asian Families, 167.

Childress, S., & Hanusa, D. (2017). All the system is simply a soap bubble: Legal help-seeking for domestic violence among women in Kyrgyzstan. *Journal of Family Violence*, 1-14.

Dangour, A. D., Farmer, A., Hill, H. L., & Ismail, S. J. (2003). Anthropometric status of Kazakh children in the 1990s. *Economics & Human Biology*, 1(1), 43-53.

Demirci, H. (2019). Kazak ailesinde kültürel ve mitolojik kavramlar: otağ, ocak, şanıraq, dastarhan. *Turkish Studies-Historical Analysis*, 14(4), 821-832.

Doğan, L. (2000). Kırgız atasözlerinin sınıflandırılması. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (9), 206-241.

Dıykanbayeva, M. (2011). Kırgız Türklerinde erkek çocuğun önemi ve edebi eserlere yansımaları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (46), 181-194.

Falkingham, J. (2000). From security to uncertainty: the impact of economic change on child welfare in central Asia (No. 76). Innocenti Working Paper No. 76. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre.

Geary D. C. (2000). Evolution and proximate expression of human paternal investment. *Psychol Bull*, 126:55-77.

Georgas, J. (2003). Family: Variations and changes across cultures. *Online readings in psychology and culture*, 6(3), 2307-0919.

Gielen, U. P., & Chumachenko, O. (2004). All the world's children: The impact of global demographic trends and economic disparities. In U. P. Gielen & J. Roopnarine (Eds.), *Childhood and adolescence: Cross-cultural perspectives and applications* (pp. 81–109). Westport: Praeger Publishers.

Harkness, S., & Super, C. M. (1996). *Parents' cultural belief systems: Their origins, expressions and consequences*. New York: Guilford Press.

İsmail, Z. (1996). Kazaklarda aile yapısı. 3 Aralık 2022, <https://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/3709-published.pdf>,

İsmailova, S. (2007). *Türkmen ailesinin sosyolojik tarihi*. Uluslararası Aile Sempozyumu, İstanbul.

Karslı, B. (2006). *Medyadaki Reality Show ve kadın programlarının Türk aile yapısına etkisi (Erzurum örneği)*. Erzurum, Türkiye: Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi.

Kağıtçıbaşı, Ç., & Ataca, B. (2017). Çocuğun değeri ve aile değişimi: Türkiye'den otuz yıllık bir portre. *Sosyoloji Dergisi*, 35, 77-101.

Köylü, M., ve Bekmurzayev, M. (2018). Kırgız atasözleri ışığında aile kurumu. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 119-147.

Khushkadamova, K. (2010). Family and marital relations in the post-Soviet Tajikistan. *Russia and the moslem world*, (10 (220)), 53-58.

Lee, E and Mock, M. R. (2005). Asian families: An overview. In *Ethnicity and Family*, M McGoldrick, J Giordano and N Garcia-Preto (eds.). Therapy New York: Guilford, pp. 269–289.

Medlin, W. K., Cave, W. M., & Carpentier, F. (1971). *Education and Development in Central Asia: A Case Study on Social Change in Uzbekistan*; 38 Tab. Brill Archive.

Uba, L. (1994). *Asian Americans: Personality patterns, identity, and mental health*. NewYork: Guilford.

Uçar, İ ve Doğruer, N. (2016). Kazak Türkçesinde aile bireyleri ile ilgili atasözleri üzerine bir çalışma. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi*, 5 (1),

Olimova, S. (2010). 'The impact of labour migration on human capital: the case of Tajikistan', *Revue européenne des Migrations internationales*, 26 (3), 181–97.

Parsons, T. (1943). The kinship system of the contemporary United States. *American Anthropologist*, 45, 22–38.

Parke R. D. (2002). Fathers and families. In: Bornstein MH (ed). *Handbook of parenting*, 2nd ed. Mahwah: Erlbaum, 27-73.

Ravshanovna, N. K. (2021). The Ceremony of "NASIQA" and its Essence in the Life of the People of Central Asia. *International Journal of Scientific Research in Multidisciplinary Studies*, 7(2), 34-37.

Roche, S. (2017). *The Family in Central Asia. New Perspectives*. Klaus Schwarz Verlag. Berlin.

Saggers, S & Sims, M. (2005). Diversity: beyond the nuclear family. In M. Poole (Ed.) *Changing families, changing times*, (pp.66-87), Sydney: Allen & Unwin.

Solmaz, E. (2019). Türkmen atasözlerinde kadın ve kadın algısı. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi/Journal of Turkish World Studies*, 19(2),389-401.

- Snajdr, E. (2007). Ethnicizing the subject: domestic violence and the politics of primordialism in Kazakhstan. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 13(3), 603-620.
- Smith, S. (1995). Family theory and multicultural family studies. In B. Ingoldsby & S. Smith (Eds.), *Families in multicultural perspective* (pp. 5–35). New York: Guilford Press.
- Stopes-Roe, M., & Cochrane, R. (1989). Traditionalism in the family: A comparison between Asian and British cultures and between generations. *Journal of Comparative Family Studies*, 20(2), 141-158.
- Şehla, N. "Traditional family values and contemporary challenges of Azerbaijanis". 3 Aralık 2022, <https://www.tihk.gov.tr/doc-dr-nuruzade-sehla/>.
- Usta, N. (2019). Babasız çocuklar (Kırgızistan örneği). *Journal of International Social Research*, 12(63), 713-718.
- Weisner, T. S. (2014). Culture, context, and child well-being. In A. Ben-Arieh, F. Casas, I. Frønes, & J. E. Korbin (Eds.), *Handbook of child well-being: Theories, methods and policies in global perspective* (pp. 87–103). Dordrecht: Springer.
- Whiting, B. B., & Edwards, C. P. (1988). *Children of different worlds: The formation of social behavior*. Cambridge: Harvard University Press.
- Yeh, C., & Huang, K. (1996). The collectivistic nature of ethnic identity development /among Asian American college students. *Adolescence*, 31, 645-661.
- Yavuz, S. (2004). Changing household and family compositions in Turkey: A demographic evaluation for 1968–1998 period. *Hacettepe University E-Journal of Sociological Research*, 2, 1–34.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (s. 128). Ankara: Seçki
- Zeybekoğlu, Ö. (2013). *Günümüzde erkeklerin gözünden babalık ve aile* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.